

بی مهری تابلو به زبان فارسی

با وجود گذشت ۲۹سال از تصویب قانون استفاده ازاسامی فارسی

اصناف بازبانی دیگر کاسبی می کنند

دیتیلینگ، یونیک، پت شاپ، گرین لاین، فلاور، هاست، PDR و... این قصه سر دراز دارد. قصه اسامی بیگانه با زبان فارسی که هرروز با رنگ و لعابی تازه از سردر مغازه های این شهر بالا می روند و هر کدام از ماتعداد زیادی از این اسامی را به خاطر داریم و بارها در خیابان های شهر دیده ایم. شاید هم گاه به ذهنمان رسیده باشد که «یعنی هیچ مشکلی برای استفاده از نام های خارجی نیست؟» و همین سؤال، بهانه طرح این گزارش ویافتن پاسخ ازسوی مسئولان مرتبط با این موضوع است. قانون ممنوعیت به کارگیری اسامی، عناوین و اصطلاحات بیگانه در سال ۱۳۷۵ در مجلس شورای اسلامی تصویب و پس از افزودن اصلاحیه هاسه سال بعد، ابلاغ و اجرای آن رسماً آغاز شد. قانون مذکور به شکل آشکار، استفاده از عناوین، اصطلاحات و حتی حروف غیر فارسی در سردر مغازه ها، عنوان کالاهای داخلی و حتی در گفتار و نوشتار را ممنوع اعلام کرده بود. اما با گذر از خیابان های شهر، خیلی زود متوجه می شویم که پس از گذشت ۲۹سال از تصویب این قانون، نه تنها بسیاری از مغازه ها و محصولات نام بیگانه دارند، بلکه حتی ساختمان های مسکونی هم از این قافله عقب نمانده اند و نمایشگر تبلیغاتی کلمات غیر ایرانی شده اند، تا آنجا که ما از مسئولان شنیدیم به نظر می رسد خلأ قانونی دریافت پروانه کسب، اولین عامل رعایت نکردن الزام اسامی ایرانی باشد و پس از آن، پیگیری ارگان های قانونی. در گزارش امروز تا آنجا که فضای مامجال می داد، صحبت مسئولان این حوزه را ثبت کردیم و ادامه گفت وگوها به ویژه پیگیری از نمایندگان مجلس در بخش های بعدی منتشر خواهد شد.

گزارش روز

نگاهی به روند انتخاب و تأیید نام تابلو

ما چرا این است که براساس قانون، شما به عنوان فردی که قصد دارید فروشگاهای را افتتاح و کاسبی کنید، صاحب اختیار هستید که در ابتدا برای نام تابلوی آن فروشگاه تأییدیه بگیرید یا خیر. درواقع گرفتن پروانه کسب، مستلزم داشتن نام تأیید شده برای تابلو از سوی اداره ارشاد نیست؛ زیرا صنف، پروانه کسب را به نام فرد صادر می کند؛ یعنی شما اختیار دارید نام صنف، نام خودتان یا هر نام دیگری را روی سردر نصب کنید. اما برای آن ها که از ابتدا قصد تصویب اسم را دارند، مراحل به این ترتیب است: متقاضی وارد «سامانه سردر» اصناف می شود. سپس نام انتخابی خود را وارد می کند و دلیل انتخاب نام را. در این مرحله، کارشناس هر شهرستان نام را تأیید یا رد می کند و سپس به شورای استان و در صورت تأیید به تهران ارجاع داده می شود. در صورتی که نام بدون ایراد باشد، در مدت ۴۸ ساعت تأیید تهران هم فرستاده می شود و اسم قابل نصب روی سردر است.

چنانچه نام به گونه ای باشد که در ایرانی یا غیر ایرانی بودنش تردید شود، از فرهنگستان ادب و زبان فارسی استعلام گرفته می شود. در نهایت پس از تأیید، آن نام قابل استفاده است. مرحله بعد این است که فرد برای دریافت حق مالکیت معنوی آن نام، به اداره ثبت اسناد و املاک، مراجعه می کند و برای همیشه اختیار آن اسم را برای خود محفوظ نگه می دارد که این مرحله هم اختیاری است. همان طور که پیداست، مراحل انتخاب و تأیید نام، درست است اما مسئله اینجاست که قانون از ابتدا دست مخاطب را باز گذاشته است که سراغ این مراحل برود یا رهاش کند. مسلم است آن فردی که نام بیگانه را برای فروشگاهش انتخاب کرده است، از این بخش خلأ قانونی سوء استفاده خواهد کرد و هرگز به سراغ تأییدیه نخواهد رفت تا زمانی که پس از نصب تابلو و به احتمال زیاد چند سال بعد، اداره اماکن یا ارشاد به سراغش بیایند.

عکس: قافله جاهدی شهرآرا

از خلأ تا سکوت قانون در برابر اسامی بیگانه تابلوها

یعنی تأکیدها و فشارها به متقاضیان کمتر شد؟

بله؛ حالا چند اشکال دیگر هم وجود دارد. مشکل اساسی این است که در قانون صنفی وقتی می خواهید پروانه کسب بگیرید، الزامی وجود ندارد که اسمی برای فروشگاه خود انتخاب کنید و پروانه کسب را به نام فرد می دهند؛ مثلاً یک نفر نام مغازه را فامیل خودش می گذارد یا اسامی نویسد خرازی یا نانوائی، به هر حال مجوز را می گیرد و می رود.

یعنی رهایشان می کنیم که همان اسامی به قول شما غیر بیگانه را نصب کنند؟

درواقع همین است. موضوع بدتر اینکه قانون یک قسمت هایی سکوت هم کرده است؛ مثلاً برای مجتمع های تجاری، کار سخت تر است. یعنی برای آن ها قانون جدی نیست. علاوه بر همه این ها، من درباره عناوین ساختمان های مسکونی هیچ قانونی ندیده ام، مشکل کسب پروانه و مجوز هم ندارند. یکی از اقداماتی که در راستای حذف نام ها انجام شد، این بود که سامانه ای در سایت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی پیش بینی شد که از مردم خواستیم اگر تابلوی غیر مجاز یا نام بیگانه مشاهده کردند، برای مادر آن سامانه ثبت کنند که از طریق اداره اماکن پیگیری و آن ها را الزام کنیم که نام را تغییر بدهد؛ بخش حافظان زبان پارسی در سایت اداره کل ارشاد اسلامی خراسان.

افراد را مختار می گذاریم که نام مدنظر خود را نصب کنند، بعد اخطار می دهیم که بردارند، این فرایند اشتباه است.

ما در جایگاه قانونی خود مکلف بودیم جایگاهی برای دریافت مجوز و فارسی یا غیر فارسی بودن نام اعلام کنیم که این کار را از طریق سامانه سردر اصناف انجام دادیم اما اینکه الزام داشته باشند که وارد سامانه بشود یا نه، را باید برای شهروندان قانونی کرد. یعنی تاحظه ای که آن تأییدیه را نیاورد، پروانه کسب داده نمی شود. سامانه مکلف است طرف مدت ۴۸ ساعت پاسخ بدهد؛ یعنی نسبت به خیلی از مجوزهای دیگر اصلاً زمان بر نیست، باین همه بازهم زیر بار آن نمی روند. در مجموع به نظر من، حساسیت درباره زبان پارسی در حال از بین رفتن است و این موضوع خیلی خطرناک است.

بهتر نیست با تولیدکننده یا مالک فروشگاه گفت وگو کنید که نیت او از نام گذاری مشخص شود؟

بارها پرسیده ایم این همه نام خوب داریم، چرا نام محصول را بیگانه انتخاب کردید، می گویند ما امیدواریم بتوانیم این محصول را صادر کنیم، شاید کلمه فارسی بگذاریم و بعد در زبان دیگر معنی خوبی نداشته باشد. این هم ضعف سیستم تجاری، اقتصادی و فرهنگی ماست که جذابیت های کلمات خود را در آن استخراج نکرده ایم. متخصصان حوزه ادبیات و زبان فارسی باید به این افراد هم فکری بدهند. باید به خاطر فردوسی بزرگ حساسیت بیشتری داشته باشیم. دغدغه ما قهری و از نوع پایین آوردن تابلو و آزار دادن نیست، بلکه دغدغه پدانه است که فردا فرزندان ما بتوانند به این نام حرف بزنند. کتاب های ۷ هزار سال و ۱۰ هزار سال پیش را بتواند بخوانند و ارتباط بگیرند.

در بخشی از حوزه ها و فروشگاه ها این موضوع انگار بیشتر دیده می شود: مثلاً کافی شاپ ها؟

اصلاً هر جا که به سمت مدرن شدن پیش رفته ایم، این بیگانگی با زبان فارسی بیشتر شده است. قدیمی ها می گفتند صافکاری، حالا می گویند PDR. ما می نویسیم کارواش در حالی که در یکی از شهرهای غربی دیدم نوشته بود ماشین شویی. فرهنگ باید تغییر کند و ضرورت حفظ زبان فارسی در مردم نهادینه شود.

اگر متصدی یک صنف از شما بخواهد کارشناسی معرفی کنید که در انتخاب اسم فارسی کمکش کند، می توانید کسی را معرفی کنید؟

کسی تا به حال چنین درخواستی از ما نکرده است اما این هم پیشنهاد خوبی است. می توانیم این امکان را ایجاد کنیم.

مشکلات حذف استعمال اولیه

ادامه می دهد؛ چند سالی که این وقفه ایجاد شد، باعث شده است تعداد اسامی بیگانه چون نیازی به استعمال اماکن برای دریافت پروانه نداشتند، بیشتر شود. با اداره ارشاد اسلامی هم جلساتی داشتیم اما برای رعایت و اجرای این بند قانونی باید کار ضربتی انجام دهیم. او در پاسخ به این سؤال که با توجه به جایگاه توصیه ای اتاق اصناف، چنانچه افراد بازهم از نام غیر فارسی استفاده کردند تکلیف چیست، می گوید: آن ها که در مرحله ابتدایی صدور باتمدید پروانه احتیاج به استعمال پلیس من دارند، ناگزیر هستند طبق ضوابط آن عمل کنند اما برای کنترل دیگر اصناف، پلیس اماکن عامل اجرایی است و اداره ارشاد این موضوع را پیگیری می کند. عاملی که باعث شد این حجم ایجاد شود، گستردگی همان چند سال بود. مخملی درباره مسئولیت بازرسان اتاق اصناف نیز تأکید می کند: ما با مسائل مهم دیگری مواجه هستیم که مشغول حل آن ها هستیم. بازرسان ما تا حدی که بتوانند، به مسئله سردر اصناف رسیدگی می کنند.

بنا را گذاشتیم بر اینکه ابتدا از چندو چون قانون مصوب شده بدانیم؛ این را که منظور از این ممنوعیت چه بوده است و اشکال اجرانشدن این قانون کجاست، نیز از محسن سمیع، رئیس گروه امور رسانه و تبلیغات اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان، می پرسیم. او هم نکته های قانونی را شرح می دهد و هم نواقص را؛ «قانون منع به کارگیری اسامی، اصطلاحات و عناوین بیگانه مصوب مجلس شورای اسلامی، افراد را در همه شئون، از نویسندگان کتاب تا تولیدکنندگان کالا، مکاتبه کنندگان اداری و در مجموع همه ارگان ها ملزم کرده است هر زمان قرار است از نام، عناوین و اصطلاحات استفاده کنند، اسامی غیر بیگانه باشد. تأکید روی نام های فارسی نیست؛ چون برخی کلمات ممکن است فارسی نباشد ولی درواقع بیگانه هم نیست؛ مثلاً غدیر یا قاطر، ریشه فارسی ندارد ولی بیگانه نیست. اگر بگوییم محرم، کسی نمی پرسد یعنی چه».

خب اوضاع شهر مشهد با قانونی که سال ها ست تصویب شده، چگونه است؟
مشهد را از شهرهای دیگر جدا نمی دانیم اما در مجموع جریانی در طول سال های اخیر به راه افتاده که مسیر را تغییر داده است. اگر اطلاع داشته باشید، در گذشته بخش هایی از هند، پاکستان و چین هم فارسی صحبت می کردند، چه برسد به افغانستان و ترکیه. به تدریج که استعمار وارد شد، شروع کرد به تخریب یکی از عناصر مهم فرهنگی و هویتی که زبان بود. اگر نوشتار و گفتار در زبانی باهم یکی نباشد، ماندنی نیست و عمر طولانی نخواهد داشت. اکنون کودکانی که در استانبول به دنیا می آیند، نمی توانند متون گذشته را بخوانند. در حالی که من و شما می توانیم از چند قرن پیش حافظ و سعدی بخوانیم. متأسفانه جریان بی توجهی به زبان فارسی در کشور در حال رخ دادن است. هجوم های مختلفی هم در کار است. تکنولوژی یکی از دلایل به حساب می آید. هجوم واژه های اقتصادی و تجاری، زبان را دچار آسیب می کند. مثلاً برای واژه منوریل هیچ کلمه معادلی نداریم. فرهنگستان زبان و ادب فارسی سال های سال حتی پیش از انقلاب تلاش می کرد با این جریان مقابله کند اما در مقابل حجم عظیم ورودی دنیای علم، تکنولوژی، تجارت و تبلیغات به گرد پای آن ها هم نمی رسد. حلالدر پزشکی ۸۰ درصد واژه هایی که استفاده می کنند، غیر ایرانی است. در فضای آی تی، بازی های رایانه ای و بسیاری نمونه های دیگر. خلق و حفظ کلمات هم بسیار سخت تر از هجوم کلمات جدید است. یکی از موضوعاتی که همیشه دغدغه بوده است، همین تابلوهای کاربری اصناف است. وزارت ارشاد برای یکپارچه شدن این جریان، سامانه ای را ایجاد کرده است به نام سردر اصناف (sardarasnaf.ir). قانون این بود که هرکه فروشگاه داشت و از این سامانه مجوز نگرفته بود یا کسی که تازه می خواست فروشگاهای راه اندازی کند، باید وارد سامانه می شد، پس از ثبت درخواست، تابلوی طراحی شده را هم بارگذاری می کرد. سامانه بعد از چند روز اجازه می داد از کلمه پیشنهادی استفاده کند یا آن را رد می کرد. اگر کلمه ای مورد اختلاف بود که رگ و ریشه مشخص نداشت، هم فرهنگستان زبان و ادب فارسی مرجع قرار می گرفت. سامانه اکنون برای همه دردسترس است و یک بانک اطلاعاتی از کلمات فارسی و غیر فارسی دارد که متقاضی می تواند از آن استفاده کند.

و همه فروشگاه های ما این مرحله را گذرانده اند؟

خیر؛ پیش از این افراد مکلف بودند زمان تمدید پروانه کسب برای صنف و اماکن، مجوز را از سایت گرفته، تحویل بدهند که امضای مدیرکل ارشاد استان را داشت. ولی در مدت دوسه سال گذشته و دولت قبل، مقرراتی وضع شد مبنی بر اینکه روند صدور مجوزهای کسب و کار تسهیل شود و ارائه تأییدیه این مرحله الزامی ندارد. به آن ها توصیه می شود که نام انتخابی شان غیر بیگانه باشد و از سامانه استعلام بگیرند اما به معنی این نیست که نداشتن آن، مانع تمدید پروانه یا نصب تابلو می شود. به این ترتیب تعداد اسامی غیر بیگانه زیاد شد.

۳۳شنبه
۲۰ خرداد ۱۴۰۴
۱۴ اردیبهشت ۱۴۴۴
شماره ۱۵۰۸

۱۳

